

Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Датум:

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I – ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Орган који је именовао Комисију: Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 17. децембра 2012. донело је одлуку(бр. 2934/1)о образовању Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Маријана Матић предала под насловом «Приступи, методе и технике у настави енглеског језика у нижим разредима основне школе у Србији.» 2. Састав Комисије (име и презиме сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назив факултета/установе у којој је члан Комисије запослен): <ol style="list-style-type: none"> 1. др Смиљка Стојановић, доцент, 10. мај 2010, Методика наставе, англистика, Филолошки факултет, Београд 2. др Јулијана Вучо, редовни професор, 15. јун 2010, Методика наставе, италијанистика, Филолошки факултет, Београд 3. др Гордана Петричић, доцент, 16. новембра 2008, Методика наставе, англистика, Филозофски факултет, Нови Сад
II – ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Маријана, Драгослава, Матић (девојачко Максимовић) 2. Рођена 27.11. 1972. године у Крагујевцу, Србија 3. Дана 14.04.2003. године на Филолошком факултету у Београду одбранила је магистарски рад под називом «Изражавање семантичких обележја`живо` и `неживо` у енглеском језику» 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: наука о језику
III – БИОГРАФИЈА И БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА
<p>Кандидаткиња Маријана Матић је рођена 27.11.1972. године у Крагујевцу. Дипломирала је на Филолошком факултету у Београду на Групи за енглески језик и књижевност 1997. године као и на Групи за скандинавске језике и књижевности 1996. године. На истом факултету завршила је магистарске студије на смеру Наука о језику и одбранила магистарски рад под називом «Изражавање семантичких обележја <i>живо</i> и <i>неживо</i> у енглеском језику». Запослена је као асистент за енглески језик на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу. Више пута је боравила на стручном усавршавању у Великој Британији, САД, Шведској. Поред бројних превода које је урадила за различите организације Маријана Матић је написала више чланак од којих бисмо истакли следеће :</p>

1. Teaching Basic Reading Skills in 2nd and 3rd Grades of Elementary Schools in Serbia, Наслеђе. ISSN 1820-1768. Cobiss. SR-ID 115085068.
2. Culture in English Textbooks used in Elementary Schools in Serbia, the International Conference, English Language and Literature Studies : Structures Across Cultures, Филолошки факултета Београд, 2007.
3. Teaching Grammar by Using Cultural Context, Winter. The English Book. 2008.
4. Teaching Basic Reading Skills in Grades 2 and 3, ELT. Mentors, Jagodina 2006.

IV – НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

«Приступи, методе и технике у настави енглеског језика у нижим разредима основне школе у Србији.»

V – ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска теза мр Маријане Матић, у обиму од 378 страница састоји се од следећих делова: Апстракт ан српском и енглеском језику, Садржај, 1. **Увод**-предмет рада, истраживачки проблем, циљеви истраживања, методологија рада, преглед основних појмова, учење наспрам усвајања језика, разграничење појмова приступ, метода, техника, индивидуалне разлике међу ученицима, преглед метода 2. **Околности учења код деце од 9-11 година**, физички, социјално-емотивни, когнитивни развој детета премис непознатијим тероријама, принципи наставе страног језика код деце, настава разумевања говора, говорења, читања и писања 3. **Ток истраживања**, квантитативне технике истраживања, квалитативне технике истраживања 4. **Резултати дескриптивне квантитативне анализе**, обележја и одговори ученика са анкетног упитника, обележја и одговори наставника са анкетног упитника 5. **Резултати каузалне квантитативне анализе**, анализа наставне ситуације и учесника, анализа могућих чинилаца који условљавају успешност учења енглеског језика 6. **Резултати квалитативне анализе** добијени непосредним посматрањем часова, интервјуима са наставницима, групним фокус-интервјуима 7. **Интерпретација свих резултата** 8. **Закључци**, библиографија, прилози

VI – ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основни проблем којим се истраживање бави јесте прилагођеност метода, приступа и техника у настави енглеског језика у нижим разредима основне школе у Србији. Испитаници су били ученици трећег разреда-њих 779 и 537 ученика четвртог разреда као и 71 наставник. Највећи допринос ове дисертације представљају управо истраживања на терену која су показала да се нови приступи и методи често декларативно усвајају, а да се неретко ради на стари начин прожет понекад неким иновацијама у траговима. Кандидаткиња се све време држи постулата да се настава страног језика за децу у великој мери разликује од наставе за адолесценте и одрасле. У склопу тог схватања она уочава одсуство таквих знања код одређеног броја наставника. Она полази од разлика које проистичу из језичког, психолошког и друштвеног развоја ученика и на основу тога истиче потребу да се начин на који предајемо страни језик прилагоди ученицима као и да избор активности буде усмерен према потребама разреда, а не неког крутог програма. Мр Маријана Матић заступа приступ где је ученик у центру збивања и из те перспективе сагледава целокупни наставни процес. Она се залаже за увођење активности које представљају изазов за ученика. Посебно разрађен део чини преглед различитих теорија и истраживања релевантних за учење деце. Ово поље се у свету нагло развило последњих 10

година, али су радови из ове области још у зачетку. Отуда је овакво обимно истраживање у нашој средини драгоцено као допринос општем току изучавања учења страног језика код деце. Посебну пажњу кандидаткиња поклања развоју матерњег језика и његовој корелацији са учењем страног тј. енглеског језика. Она се залаже за учење кроз задатке и активности у којима се подједнако води рачуна о захтевима и помоћи кроз зону наредног развоја. Маријана Матић истиче неопходност дужег усменог периода као водећег принципа код почетног учења. Затим се бави вештинама развијања дискурса у детињству. Посебно уочава важност дечијег вокабулара и стратегија којима деца теже у његовом усвајању. Поједини наставници, због недостатака обуке у претходном образовању, сматрају да граматику могу предавати на исти начин на који се предаје онима код којих је већ апстрактни систем мишљења успостављен. Настава граматике мора бити у тесној вези са развојем интерне граматике у матерњем језику. Наставник мора бити свестан »међујезика« и његових фаза. Искуство сваког детета је јединствено. Отуда је неопходно да наставници буду осетљиви приликом предавања граматике и да развију »безболне« технике. Граматика се у том периоду не може предавати експлицитно, већ само као такозвана »затворена« граматика, »скривена«, индуктивно. Централна идеја кандидаткиње јесте да ће ученици савладати граматику кроз комуникативни приступ освежен Ашеровим (Asher) тоталним физичким одговором (TPR/Total Physical Response). Маријана Матић развија идеју да настава граматике у тој доби захтева пажљиво градирање и планирање као и уочавање образаца. Структурирање захтева уношење новог обрасца у ученикову унутарњу граматику и ако је неопходно, реорганизацију такве граматике које се заснива на процесима акомодације и асимилације (Пијаже). Посматрањем часова других наставника и кроз интервјуе она уочава потенцијална конфликтна места између значења и граматике. Грешке ученика сведоче о развоју интерне граматике. Наставник који је довољно осетљив користиће технике уочавања кроз језичке обрасце који се јављају у причама, песмицама и језику учioniце и употребљаваће бројне технике да граматику приближи увиду деце. А за то су потребни велико знање и умеће. Маријана Матић истиче неопходност учења кроз приче и игре улога, јер се на тај начин обезбеђује холистичко учење. Приче морају имати добар заплет да би привукле пажњу деце, морају бити једноставне и оне пружају снажно осећање задовољства на крају. На овај начин се развија и имагинативни свет детета. Кандидаткиња истиче и неопходност корелације наставе енглеског језика као страног са другим предметима који се предају у школи. То олакшава усвајање појмова. Кандидаткиња се посебно бави »компензаторском« улогом матерњег језика да би се појаснили следећи аспекти наставе : објашњавање појединих ситуација у страном језику, превођење речи и реченица које су захтевније, давање инструкција, проверавање разумевања појмова, разговора, текстова, упутстава, навођење ученика на одговор (eliciting), захтевање пажње од стране ученика, разговор о учењу, давање повратне информације, дисциплина и контрола, неформални, пријатељски разговор са ученицима.

VII – СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

-

VIII – ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Полазећи од чињенице да се учење страног језика разликује од матерњег у великој мери, кандидаткиња као основ учења страног језика у основној школи ипак истиче стављање учења значења речи у први план, али таквог које настаје на основу учешћа ученика у свету

,тј. она истиче неопходност грађења ситуација у учионици које личе на живот (lifelike situations) да би се ученицима помогло да извуку значење из искуства у контексту. Док се деца труде да досегну значење кроз нова искуства, дешава се учење. Значење и учење се стога могу сагледати као социјална и концептуална димензија. Задатак наставника страног језика јесте да ствара прилике у којима ће се дешавати учење и искуство новог језика. Отуда је неопходно развијати методiku наставе страног језика за децу. Компјутери и интернет су у великој мери припомогли учењу страног језика. Стога се и они морају уградити у средства неопходна у настави страног језика, без обзира на то где се школа налази. У критици постојећег стања она указује и на путеве решавања уколико друштво има довољно сазнања о проблему и уколико посвети одговарајућу пажњу резултатима научних истраживања. Образовање се не може калемити, већ мора да проистекне из дубоког познавања предмета и научних приступа. На жалост, спуштање границе почетака учења страног језика у школи, у овом случају енглеског, показало је и многе недостатке који би се могли уклонити уколико би се развили начини обуке наставника за рад са малом децом. Ова теза показује између осталог у којој мери пракса зависи од ставова и уверења наставника. Кандидаткиња се залаже за такав приступ који иде даље од обичног «тренинга» који показује само техничку страну одређене наставне праксе. Мр Маријана Матић предлаже више холистички приступ развоју наставника, изграђеном на појму наставника као критичног мислиоца који посеже за рефлексijом у свом раду. Све време у дискусијама она истиче да образовање наставника захтева не само овладавање техникама, већ и трагање за знањем, веровањима и ставовима који се налазе у основи наставне праксе. У раду се даје преглед теорија учења другог језика, истражују различити приступи и нуде многи практични предлози за разне врсте активности које би се могле користити у програмима за образовање наставника.

IX – ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме и садржи све битне елементе. До података и резултата кандидаткиња је дошла на основу посматрања часова и интервјуа са фокусним групама и обрадом података у школама широм Србије. Њено студиозно спроведено квалитативно истраживање пружа обиље материјала за минуциозну анализу на основу које изводи закључке. Иако је узраст деце која похађају трећи и четврти разред основне школе, животно доба које је доста обрађивано са становишта развојне психологије, не постоји много радова који се баве тематиком наставе страних језика у тој доби, посебно оних који проучавају важност афективне компоненте. Кандидаткиња указује на значај обуке наставника који предају деци, као и на значај продубљивања њихових сазнања о принципима који се налазе у основи бројних приступа у настави језика за децу. Кандидаткиња мр Маријана Матић својим истраживањем истиче неопходност упознавања наставника страног језика са битним развојним карактеристикама доба ученика којима предају. Најзначајнији резултати истраживања везани су за наставну праксу. Остварени резултати представљају тачку пресека у којој се сажимају досадашња искуства из области планирања наставе. Бројна питања из наставне праксе сагледана су из научног угла. Проблеми из наставне праксе којима се углавном приступа интуитивно и искуствено, добили су још једну димензију тиме што су подвргнути структурираном квантитативном и квалитативном

истраживању. Овим радом се истиче неопходност сарадње друштвених чинилаца у образовним установама, од основне школе до факултета који школују наставни кадар као и на повезивање и сарадњу наставника страних језика са стручњацима из области психологије и педагогије. Поменути проблеми се тумаче као сигнал да је неопходно да, ако се већ кренуло са учењем страног језика на раном узрасту, одиста и посветити друштвену пажњу томе. Кандидаткиња у свом раду даје прегледну методску основу за даља проучавања и будућа истраживања. Овим радом се отварају могућности за истраживањима на другим узрастима. Резултати ове дисертације применљиви су најмање у следећим областима:

- (1) у општим и посебним теоријским и примењеним изучавањима методике наставе страних језика везаним за стручно усавршавање наставника и унапређење васпитања и образовања.
- (2) у универзитетској настави методике наставе страних језика везаној за стручно усавршавање будућих професора.
- (3) у конкретним активностима везаним за стручно усавршавање професора страних језика
- (4) у осмишљавању нове, осавремене стратегије сталног стручног усавршавања професора страних језика код нас.

У овој дисертацији нису уочени недостаци.

Х – ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене ове дисертације, Комисија у најбољем уверењу, предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да препоручи Сенату Универзитета у Београду да рад **Приступи, методе и технике у настави енглеског језика у нижим разредима основне школе у Србији** (урађен под руководством првог члана ове комисије) прихвати као докторску дисертацију, а кандидаткињи мр Маријани Матић одобри усмену одбрану пред истом комисијом.

У Београду 13.07.2013.

Потписи чланова Комисије:

1 др Смиљка Стојановић

2 др Јулијана Вучо

3 др Гордана Петричић

